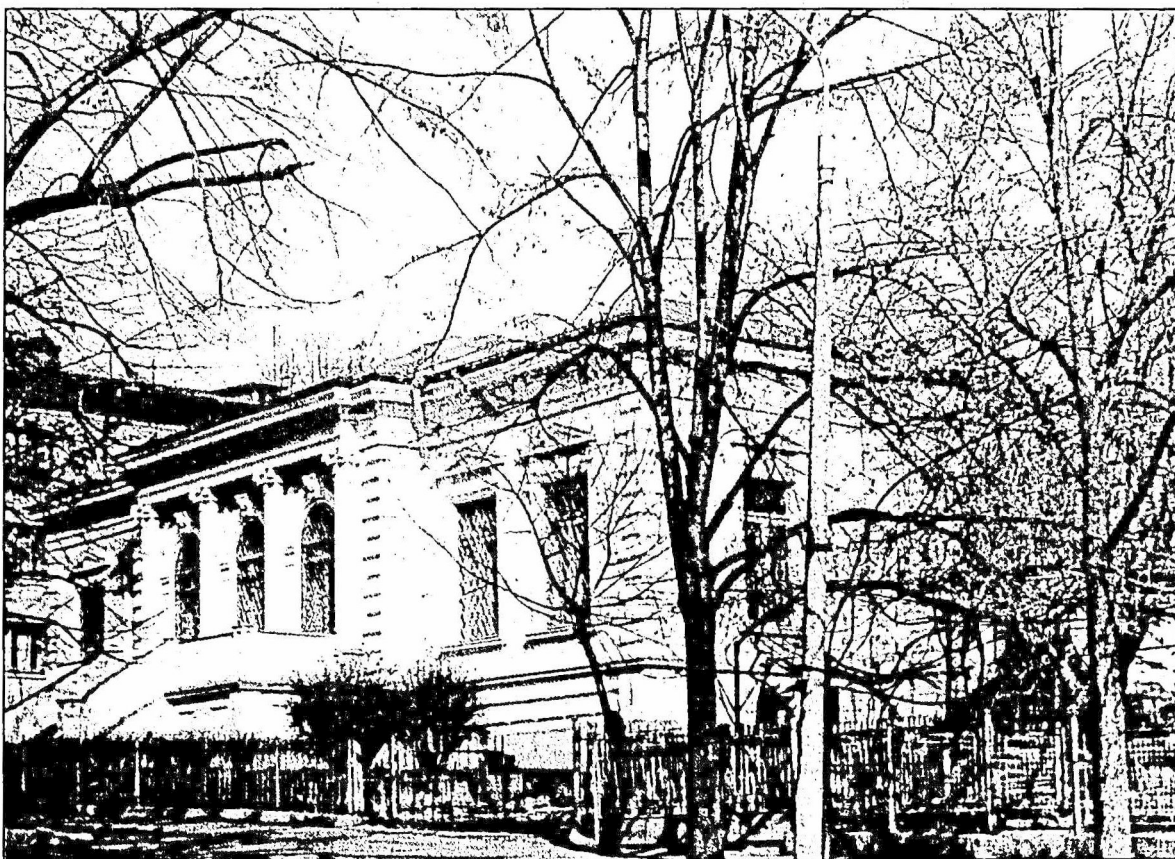

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI. TRECUT ȘI PREZENT

DE

DAN GH. TEODOR

Investigațiile arheologice, întreprinse într-un cadru oarecum organizat, în regiunile de la est de Carpați, au demarat de-abia pe la începutul secolului nostru. Deși aceste zone ale țării conservă în subsolul lor, ca pretutindeni în aria de străveche și statornică locuire românească, inestimabilele vestigii ale milenarei noastre evoluții istorice, interesul pentru mărturiile trecutului s-au manifestat concret și public de abia pe la sfârșitul veacului al XIX-lea, oricum după mai multe decenii de la interesanta, dar și singulara până atunci, monografie dedicată antichităților romane de la Barboși-Galați, publicată în 1837 de profesorul Gheorghe Săulescu¹. Ulterior, valoa-

Academia Română, Institutul de Arheologie din Iași, str. L. Catargiu nr. 18.

¹ Gheorghe Săulescu, *Descrierea istorico-gheografică a cetății Caput Bovis (Capul Boului sau Ghertina)*, ed. îngrijită de

S. Sanie și V. Cristian, București, 1991.

rea științifică aparține a vestigiilor arheologice (unele scoase la iveală întâmplător) a început să atragă treptat tot mai mult pe unii cărturari cu preocupări mai largi. Răspunsurile numeroșilor intelectuali din mai toate localitățile Moldovei adresate *Cestionarului istoric și arheologic*, inițiat de Al. Odobescu în 1871, unele, ca cele ale învățătorilor din fostul județ Dorohoi², fiind ulterior publicate în 1891, au relevat cu prisosință bogăția și marea varietate a măturiiilor arheologice existente în această parte a țării. La aceasta se adaugă și activitatea unor oameni de cultură, cum au fost N. Beldiceanu, Gr. Buțureanu sau Th. Burada, cărora li se datorează, printre altele, identificarea și aducerea pentru prima oară la cunoștința opiniei publice românești și din străinătate a splendorilor antichității aparținând culturii eneolitice de tip *Cucuteni*³.

În prima decadă a secolului nostru, interesat de importanța arheologică, istorică și culturală a inestimabilelor descoperiri de la Cucuteni-Iași, arheologul german H. Schmidt efectuează primele săpături sistematice în această așezare (1909–1910), obținând rezultate deosebite, pe care le va publica mai târziu, după mai bine de două decenii, într-o remarcabilă monografie arheologică⁴.

Odată cu investigațiile sistematice de la Cucuteni încep să se scoată la iveală (în multe cazuri fortuit) tot mai multe resturi arheologice din diferite perioade, care au fost catalogate și încadrate, cronologic, tipologic și cultural, contribuindu-se constant la reconstituirea trecutului nostru îndepărtat, acțiune la care și-au adus o valoroasă contribuție, pe lângă profesorii universitari de la Iași, ca Th. Antonescu, O. Tâfrali și P. Nicorescu⁵, mai ales între cele două războaie mondiale, și unii dintre discipolii creatorului școlii moderne de arheologie din România, marele învățat Vasile Pârvan. Aceștia au inițiat o serie de săpături arheologice în regiunile est-carpatică (R. Vulpe, Vl. Dumitrescu, Hortensia Dumitrescu, Gh. Ștefan și alții), printre care amintim investigațiile de la Poiana-Galați, Ruginoasa-Iași, Barboși-Galați, Izvoare-Neamț și altele⁶. Concomitent, unii profesori secundari, preoți sau învățători se preocupă de antichitățile din diferite zone inițiind chiar unele cercetări, scoțând astfel la iveală noi și interesante măturii. În această direcție sunt de reținut săpăturile de la Frumușica-Neamț, Fundu Hertii-Botoșani, Rafaila-Vaslui, Poienești și Vârteșcoiu-Vrancea⁷, prin care au fost evidențiate noi aspecte de cultură materială și spirituală, unele puțin sau deloc cunoscute până atunci.

Ca urmare a interesului manifestat constant pentru relicvele trecutului în unele localități din Moldova încep să se organizeze colecții arheologice, numismatice sau istorice, înființându-se și muzee de profil, care au avut un deosebit rol științific și cultural.

Astfel, înființarea în anul 1916 de către profesorul O. Tâfrali a Muzeului de Antichități, ca un laborator al Catedrei de istorie veche și arheologie din cadrul Universității⁸, a impulsionat cercetarea arheologică, oferind o bună posibilitate de a spori colecțiile de specialitate. Cu toate acestea, din lipsa unui personal de specialitate suficient sau a unui local adecvat, Muzeul de Antichități din Iași nu s-a putut dezvolta firesc ca un centru real de coordonare și organizare a investigațiilor în domeniu, pe scară largă, deși o serie de reviste, unele înființate special, cum a fost de exemplu „*Arta și Arheologia*” a profesorului O. Tâfrali în 1927, au avut un rol important în valorificarea unor descoperiri arheologice.

În timpul celui de-al doilea război mondial, studiile arheologice la Iași au fost relativ reduse. Totuși, în cadrul Institutului de Istorie Națională „A. D. Xenopol”, apărut în 1941, ca urmare a transformării Seminarului de istorie condus de profesorul Ilie Minea, menționăm activitatea membrilor Muzeului de Antichități, remarcându-se îndeosebi cercetările desfășurate de profesorii Paul Nicorescu, Radu Vulpe și Emil Condurachi⁹.

După trecerea Institutului de Istorie sub auspiciile Academiei Române în 1948, alături de sectoarele de istorie, în 1953 s-a creat și *Secția de istorie veche și arheologie*, care a coordonat câțiva ani și activitatea Muzeu-

² Al. Odobescu, *Rămășițe antice din județul Dorohoi*, în *Opere complete*, III, București, 1908, p. 118–166.

³ D. Monah, Șt. Cucuș, *Așezările culturii Cucuteni din România*, Iași, 1985, p. 16–18.

⁴ H. Schmidt, *Cucuteni in der oberen Moldau, Rumänien*, Berlin-Leipzig, 1932.

⁵ *Enciclopedia istoriografiei românești*, sub. red. Șt. Ștefănescu, București, 1978, p. 53, 240, 320.

⁶ H. Dumitrescu, *La station de Ruginoasa*, în *Dacia*, III–IV, 1932, p. 56–87; R. și Ec. Vulpe, *Les fouilles de Poiana*, în *Dacia*, III–IV, 1932, p. 253–351; Gh. Ștefan, *Nouvelles découvertes dans le «Castellum» romain de Barboși (près de Galați)*, în *Dacia*, V–VI, (1935–1936), 1938, p. 341–349; D. Monah, Șt. Cucuș, *op. cit.*, p. 19–20.

⁷ Gr. Anițescu, *Antichitățile de la stațiunea Vârteșcoiu*, în *Arta*

și Arheologia, III, 1929, p. 14–21; I. Neagu, *Stațiunea barbară de la Vârteșcoiu*, în *Arta și Arheologia*, V–VI, 1930, p. 45–51; C. Cihodaru, *Contribuții pentru fixarea unei hărți preistorice a Daciei*, în *Arta și Arheologia*, Iași, VII–VIII, 1933, p. 45–53; idem, *Poienești-Tamasidava. O așezare carpică în Moldova Centrală*, în *Arta și Arheologia*, XIII–XIV, 1937–1938, p. 30–59; C. Ambrojevici, R. Popovici, *Zur vorgeschichtlichen und mittelalterlichen Vergangenheit des Bezirkes Dorohoi, in Dacia*, (1941–1944), 1945, p. 118–123; C. Mătase, *Frumușica. Village néolithique à céramique peinte dans la Moldavie du Nord-Roumanie*, București, 1946.

⁸ O. Tâfrali, *Muzeul de Antichități din Iași*, Iași, 1935, p. 1–16.

⁹ M. Petrescu-Dîmbovița, *Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” la 40 de ani. Realizări și perspective*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Iași*, XIX, 1982, p. III–IV.

lui de Antichități al Universității, transformat în 1957 în Muzeul de Istorie a Moldovei, unul dintre cele mai moderne instituții de acest fel din țară în acea vreme¹⁰.

Prin înființarea Sectorului de istorie veche și arheologie, ca și prin organizarea modernă a Muzeului de Istorie a Moldovei s-au creat largi posibilități de desfășurare a cercetărilor arheologice, care au cunoscut an de an o intensitate fără precedent.

În acest context s-a trecut la alcătuirea unor programe coerente de cercetare, pe termen mediu și lung, vizând în principal investigarea tuturor formelor de relief ale spațiului de la est de Carpați.

Ca urmare a creerii în 1954 în cadrul Institutului de Istorie a două secții, una de istorie veche și arheologie și alta de istorie, fiecare având în componența ei câteva sectoare sau colective, cercetarea a putut fi mai bine structurată pe domenii. Astfel, în cadrul *Secției de istorie veche și arheologie* au fost înființate sectoarele de preistorie, arheologie prefeudală și arheologie medievală, fiecare cu programe proprii de investigare.

Cu sprijinul direct al conducerii Filialei Iași a Academiei Române, acordat cu o admirabilă înțelegere pentru dezvoltarea cercetării în domeniu de către academicienii Radu Cernătescu, Octav Mayer, Vasile Mârza și Cristofor Simionescu, s-a creat treptat o bază materială satisfăcătoare care a permis efectuarea unor intense cercetări arheologice și constituirea unei bogate biblioteci de specialitate¹¹.

Ca o consecință a situației create, câțiva ani la rând au putut fi încadrați ca cercetători unii dintre cei mai buni absolvenți ai Facultății de Istorie din Iași, constituindu-se astfel un valoros potențial de cercetare care, curând, a început să obțină excelente rezultate. Ele au fost pe deplin posibile datorită îmbunătățirii continue a condițiilor oferite cercetării în general, prin asigurarea financiară a săpăturilor arheologice (unele de durată și de mare amploare), documentarea științifică a cercetătorilor în țară și peste hotare, achiziționarea unor importante fonduri de carte de specialitate, precum și înlesnirile acordate pentru publicarea rezultatelor obținute în revistele de specialitate existente, dar mai ales în paginile revistei „*Arheologia Moldovei*”, fondată în 1961, singura de acest fel din provincie la acea vreme, completând la același înalt nivel pe cele ale Academiei Române existente atunci la București.

Într-o însemnată măsură, adesea determinantă, multe dintre aceste realizări s-au datorat și profesorului dr. docent Mircea Petrescu-Dîmbovița, șeful secției, apoi din 1967, directorul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, care a sprijinit constant desfășurarea programului de cercetare arheologică, facilitând nu numai extinderea cercetărilor de teren, ci și a legăturilor cu specialiștii din alte centre academice și universitare din țară și de peste hotare, modernizarea investigațiilor arheologice și organizarea unor bogate surse de documentare¹².

În cadrul mare și benefic de acțiune din deceniile șase și șapte al secolului trecut, constituit sub auspiciile Filialei Iași a Academiei Române, s-a putut iniția și apoi extinde pe scară largă un ansamblu de săpături arheologice în toate zonele Moldovei, precum cele de la Izvoare, Hăbășești, Andrieșeni, Stoicani, Foltești, Trușești, Cucuteni, Ceahlău, Hangu, Buhalnița, Poiana, Suceava, Iași, Glăvănești, Perieni, Hlincea, Spinoasa, Tisești și multe altele, cu rezultate științifice de mare valoare, care au oferit prilejul relevării unor noi aspecte de cultură materială și viață spirituală din paleolitic până în evul mediu inclusiv, dar și consacarea unor tineri specialiști în domeniu.

Concomitent, ca urmare a strânselor relații cu arheologii din Institutul de Arheologie din București și ulterior cu cei din muzeele de istorie și arheologie create în acei ani în unele orașe ale Moldovei, s-a inițiat un larg și complex program de cercetări arheologice de suprafață, la care au fost antrenați și geografi, geologi și etnografi. Ca o consecință a investigațiilor întreprinse, efectuate timp de aproape două decenii în toate formele de relief ale spațiului est-carpatic a fost posibilă elaborarea și publicarea în 1970 în Editura Academiei a unei lucrări privind ansamblul descoperirilor arheologice de la est de Carpați, realizată de N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Emilia Zaharia, un model de monografie arheologică pentru o importantă provincie românească, lucrare rămasă singulară ca gen până acum în literatura arheologică românească¹³. În anii care au urmat apariției lucrării menționate, pe lângă numeroase și ample săpături arheologice s-au continuat cercetările arheologice de suprafață, cercetătorii institutului realizând unele repertorii arheologice pe județe (Botoșani și Iași), la care au colaborat și specialiști din unele muzee de istorie din Moldova¹⁴.

În același timp, cercetătorii secției de istorie veche și arheologie au finalizat o serie de lucrări de amploare în care au valorificat rezultatele arheologice de teren întreprinse, astfel că în deceniile opt și nouă au putut fi

¹⁰ C. Paiu, *Muzeul de istorie a Moldovei*, în *ArhMold*, II–III, 1964, p. 506–515; M. Petrescu-Dîmbovița, Al. Andronic, *Muzeul de istorie a Moldovei*, București, 1966.

¹¹ M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, p. V.

¹² D. Gh. Teodor, *Mircea Petrescu-Dîmbovița la 80 de ani !*, în *ArhMold*, XVIII, 1995, p. 8–9.

¹³ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, M. Zaharia, *Așezări*

din Moldova de la Paleolitic până în secolul al XVIII-lea, București, 1970.

¹⁴ Al. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chirica, *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, vol. I–II, București, 1976; C. Coman, *Stăruință-Continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980; V. Chirica, M. Tănăsachi, *RAJI*, vol. I, Iași, 1984, vol. II, Iași, 1985.

publicate, pe lângă cele zece tomuri ale revistei *Arheologia Moldovei* și un număr de 33 de sinteze, monografii, culegeri de studii, repertorii arheologice și reeditări ale unor lucrări mai vechi de istorie și arheologie, dintre care câteva apărute în seria suplimentului revistei amintite, intitulat *Bibliotheca Archaeologica Iassiensis*, câteva dintre acestea tipărite în Editura Academiei Române, precum și în alte două prestigioase edituri din Oxford-Anglia¹⁵ și München-Germania¹⁶. Dintre acestea menționăm prin nouitatea și bogăția informațiilor aduse, mai ales sintezele privitoare la importante perioade istorice de pe teritoriul Moldovei și chiar al întregii țări, precum Paleoliticul Superior (V. Chirica)¹⁷, neoliticul și civilizația Cucuteni (M. Petrescu-Dîmbovița, D. Monah)¹⁸, epoca bronzului (M. Petrescu-Dîmbovița)¹⁹, perioada dacică și romană (I. Ioniță, S. Sanie și V. Mihailescu-Bîrliba)²⁰, perioada etnogenezei românești (D. Gh. Teodor)²¹, epoca medievală (V. Spinei, Eugenia Neamțu, Stela Cheptea)²². De asemenea, unii cercetători ai secției au contribuit direct la reeditarea unora din volumele privitoare la istoria veche, din operele principale ale unor prestigioși istorici români (A. D. Xenopol, N. Iorga, Gh. I. Brătianu)²³. Alături de monografiile destinate unor aspecte privitoare la circulația monetară, cultele religioase antice, arheologia bizantină sau sisteme de fortificații, cele peste o mie de studii, articole, note și recenzii, care au abordat o tematică extrem de largă și de mare actualitate publicate în revistele din țară și de peste hotare, au adus temeinice contribuții la cunoașterea istoriei acestor ținuturi românești, din paleolitic până în evul mediu inclusiv. Aceasta a făcut ca unii dintre cercetătorii arheologi ieșeni să fie solicitați să participe la elaborarea unor capitole din amplul tratat de istorie a României inițiat în anii '80, proiect rămas din păcate nerealizat. De asemenea, mulți dintre cercetătorii secției de istorie veche și arheologie au elaborat articole pentru enciclopedii de arheologie din țară și de peste hotare²⁴.

Valoarea științifică deosebită a celor mai multe din volumele realizate în cadrul secției a fost elogiios recunoscută și apreciată, în perioada anilor 1976–1989 obținându-se 11 premii „V. Pârvan” și „N. Iorga” acordate de Academia Română, consacrand și prin acestea prestigiul școlii ieșene de arheologie (M. Petrescu-Dîmbovița, D. Gh. Teodor, S. Sanie, V. Spinei, V. Chirica, I. Ioniță, Al. Andronic, Eugenia Neamțu, Stela Cheptea, D. Monah).

Tot în perioada deceniilor șapte și opt, constanta preocupare în direcția specializării cercetătorilor s-a soldat cu înscrierea la doctorat a tuturor colaboratorilor Secției, fără excepție, până în 1989 obținând deja titlul de doctor în științe istorice șapte dintre ei. De asemenea, o parte dintre cercetători au beneficiat de burse de studii și doctorare în Germania, Franța, Bulgaria și S.U.A.

Rezultatele obținute ca urmare a unor intense și ample săpături arheologice, fructuoase documentări în biblioteci și muzee, strânse și benefice contacte cu arheologi din țară sau din străinătate, participările la numeroase manifestări științifice naționale și prezentarea unor interesante comunicări, referate și intervenții la prestigioase congrese, simpozioane, colocvii și mese rotunde de peste hotare au prilejuit cercetătorilor Secției de istorie veche și arheologie o binemeritată recunoaștere științifică, care s-a materializat între altele și cu alegerea unora dintre ei ca membrii în importante organisme de profil din țară și din străinătate.

Așadar, în ultimele decenii, ca urmare a inițierii, organizării și conducerii unui număr considerabil de săpături arheologice pe întreg teritoriul Moldovei, unele de mare amploare și cu vestigii de excepție, prin rezul-

¹⁵ D. Gh. Teodor, *The East Carpathian Area of Romania in the V–XI Centuries*, A. D., Oxford-BAR, 1981.

¹⁶ M. Petrescu-Dîmbovița, *Die Siedeln in Rumänien mit Corpus der jung und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens*, München, 1978.

¹⁷ V. Chirica, *The Gravettian in the East of the Romanian Carpathians*, Iași, 1989.

¹⁸ M. Petrescu-Dîmbovița, *Cucuteni*, București, 1966; idem, *Scurtă istorie a Daciei preromane*, Iași, 1978, p. 60–69; D. Monah, Șt. Cucuș, *op. cit.*, Iași, 1985.

¹⁹ M. Petrescu-Dîmbovița, *Depozite de bronzuri din România*, București, 1977.

²⁰ V. Mihailescu-Bîrliba, *La monnaie romane chez les Daces orientaux*, București, 1980; S. Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei (secolele II î.e.n.–III e.n.)*, Iași, 1981; idem, *Culte orientale în Dacia romană (I). Cultele siriene și palmiriene*, București, 1981; I. Ioniță, *Din istoria și cultura dacilor liberi*, Iași, 1982; I. Ioniță, V. Ursachi, *Văleni – o mare necropolă a dacilor liberi*, Iași, 1988.

²¹ D. Gh. Teodor, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V–XI e.n. Contribuții arheologice și istorice la problema formării poporului român*, Iași, 1978; idem, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V–XI*, Iași, 1981; idem,

Civilizația romanică la est de Carpați. Așezarea de la Botoșana-Suceava, București, 1984; idem, *Continuitatea populației autohtone la est de Carpați. Așezările din secolele VI–XI de la Dodești-Vaslui*, Iași, 1984; M. Petrescu-Dîmbovița, D. Gh. Teodor, *Sisteme de fortificații medievale timpurii la est de Carpați. Așezarea de la Fundu-Herții (jud. Botoșana)*, Iași, 1987.

²² V. Spinei, *Moldova în secolele XI–XIV*, București, 1982; idem, *Realități etnice și politice în Moldova Medievală în secolele X–XIII. Români și turanici*, Iași, 1985; Eug. Neamțu, V. Neamțu, S. Cheptea, *Baia în secolele XIV–XVII*, vol. I, Iași, 1980, vol. II, Iași, 1984.

²³ A. D. Xenopol, *Istoria românilor*, vol. I, ed. IV, București, 1985 (ed. V. Mihailescu-Bîrliba, I. Ioniță); idem, vol. I₂, (*Sigiliul Romei*), București, 1988 (ed. V. Mihailescu-Bîrliba, V. Chirica, I. Ioniță); Gh. Brătianu, *Marea Neagră (de la origini până la cucerirea otomană)*, vol. I–II, București, 1988 (ed. V. Spinei).

²⁴ *Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas* (sub red. Jan Filip), vol. I, Praga, 1996, vol. II, Praga, 1969; *Dicționar de istorie veche a României* (sub red. Pippidi), București, 1976; *Enciclopedia civilizației romane* (sub red. D. Tudor), București, 1982; *Enzyklopedia archaeologica*, Bratislava, 1986 (sub red. B. Novotny).

tatele științifice obținute în clarificarea unor fundamentale probleme ale istoriei vechi, care au fost în cea mai mare parte valorificate prin publicații de înalt nivel științific, prin bogăția și diversitatea activităților de teren, prin profesionalismul și competența cercetătorilor săi, Secția de istorie veche și arheologie din Iași a devenit una din importante școli de arheologie din România, un veritabil și recunoscut centru de îndrumare și promovare a investigațiilor arheologice în tot spațiul de la est de Carpați. În acest sens o prețioasă sursă de documentare o constituie biblioteca de specialitate, care conține câteva zeci de mii de volume și extrase și al cărei fond s-a îmbogățit și se îmbogățește continuu prin schimburi permanente de publicații cu circa 400 de parteneri (institute și specialiști) de peste hotare, achiziții sau donații de carte.

Specificul aparte al metodelor de cercetare în teren, proprii arheologiei, necesitatea folosirii unor tehnologii deosebite în prelucrarea materialelor obținute prin săpături și a datelor științifice cu care operează, obligativitatea prelucrării imediate a restaurării și conservării vestigiilor descoperite, care au o mare valoare ca patrimoniu istoric și cultural național, a impus de mai multă vreme reorganizarea Secției de istorie veche și arheologie pe baze noi, moderne, și cu o mai mare eficiență științifică, prin transformarea ei într-un institut de arheologie autonom, recunoscut ca personalitate științifică și juridică.

O atare inițiativă (împiedicată sistematic de forurile politice până în 1989) era pe deplin justificată în contextul centralizării de atunci a cercetării și impunea imperios necesitatea organizării ei în cadrul unor profile de strictă specialitate, ca cel al arheologiei, deosebit de obiectul, metodologiile și instrumentele de lucru ale disciplinei istorice, în general. În felul acesta, se puteau crea posibilități mult sporite de a coordona mai eficient activitățile de orientare și îndrumare a cercetărilor din domeniu, în întreaga zonă de la est de Carpați. Un atare deziderat era de altfel în deplină concordanță cu concepția pusă de multă vreme în practică în țările europene și anume aceea a existenței unor institute strict specializate.

Prin autonomia sa științifică și juridică, ca și prin posibilitatea de a folosi un buget propriu, un institut de arheologie putea garanta, incomparabil mai bine decât o simplă secție, o distribuție corespunzătoare în ceea ce privește necesitățile compartimentelor specifice de cercetare (prospecțiuni de suprafață, săpături arheologice, prelucrarea materialelor și valorificarea lor etc.), abordând într-un cadru adecvat, la nivelul exigențelor internaționale și cercetărilor interdisciplinare, puțin sau deloc folosite până atunci în arheologie.

Pornind de la aceste realități, membrii Secției de istorie veche și arheologie din cadrul fostului Institut de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași, ca urmare a noului climat politic instaurat după evenimentele revoluției din Decembrie 1989, au înaintat la începutul anului 1990 conducerii Academiei Române și Guvernului Român un memoriu explicativ, solicitând transformarea respectivei Secții într-un institut de arheologie de sine stătător. Printre altele, în memoriu se evidențiază faptul că, înființarea unui institut de arheologie la Iași ar putea oferi posibilități reale de a se crea în această parte a țării o temeinică bază documentară și arhivistică, care să permită o mai corectă orientare a cercetărilor arheologice către elucidarea unor aspecte de istorie veche mai puțin sau deloc investigate până atunci, sprijinindu-se concomitent activitatea de formare și specializare a cadrelor de arheologi și implicit formarea unor compartimente noi, de o deosebită utilitate în domeniu, precum cabinete de numismatică și epigrafie, laboratoare moderne de restaurare, înzestrare tehnică corespunzătoare etc. De asemenea, se preconiza transformarea bibliotecii de specialitate într-un important centru de documentare pentru întreaga provincie de la est de Carpați, ca și posibilitatea de a se organiza unele manifestări științifice cu caracter intern și internațional, expoziții arheologice tematice etc.

Ca răspuns la memoriul adresat factorilor de răspundere din Academie și Guvern, prin Decretul-Lege nr. 4 emis de Guvernul României la 3 martie 1990, odată cu reorganizarea înaltului for academic român, s-a aprobat și înființarea Institutului de Arheologie din Iași²⁵.

Ca urmare a reorganizării sale la începutul anului 1990 prin transformarea Secției de istorie veche și arheologie a Institutului „A. D. Xenopol” din Iași, în instituție autonomă de cercetare, Institutul de Arheologie din Iași și-a structurat curând planul de cercetare științifică incluzând, pe lângă unele teme abordate în anii anteriori și a căror investigare se impunea a fi în continuare întreprinsă – și alte teme noi (din perioade mai puțin sau deloc cercetate până acum), în funcție, nu numai de potențialul cadrelor de specialiști de care dispunea și de posibilitățile financiare și tehnice pe care le avea atunci la dispoziție, ci și în perspectiva imediată a unor indispensabile prefaceri în sânul instituției, care să asigure desfășurarea activității în domeniu, la nivelul exigențelor pe plan internațional. Conform normelor de constituire institutul este condus de un Director (din 1990 prof. univ. dr. Dan Gh. Teodor), un Secretar Științific (până în 1992 dr. I. Ioniță, ulterior dr. V. Chirica) și de un Consiliu Științific format din șefii de sectoare.

Ținându-se cont de forțele de cercetare existente și în perspectiva de a extinde studiul problematicii aflată deja în cercetare, institutul s-a structurat în cinci sectoare și anume: Sectorul de preistorie (responsabil

²⁵ D. Gh. Teodor, *L'Institut d'Archéologie de Iași*, în *ArhMold*, XV, 1992, p. 225.

dr. V. Chirica); Sectorul de istorie veche (responsabil dr. S. Sanie); Sectorul de arheologie daco-romană (responsabil dr. I. Ioniță); Sectorul de arheologie medievală timpurie (responsabil dr. D. Gh. Teodor) și Sectorul de arheologie medievală (responsabil dr. V. Spinei).

Tematica planului de cercetare al institutului, cu începere din anul 1990, a fost orientată prioritar, ținându-se seama de strategia de atunci a cercetării și de programele de lucru impuse de o nouă organizare a Academiei Române, în scopul elucidării unor importante aspecte (îndeosebi de ordin cultural și cronologic) din Paleoliticul Superior, Eneolitic, Bronzul mijlociu și târziu, prima epocă a fierului, precum și de evoluția civilizațiilor geto-dacice și romană, din perioada primului mileniu d. Hr., evul mediu timpuriu și dezvoltat.

Orientarea cercetărilor a ținut seama îndeosebi de necesitatea unei mai bune cunoașteri a realităților arheologice din regiunile est-carpătice ale țării, dar și din cele învecinate, din cele mai vechi timpuri până în secolul al XVII-lea, urmărite evolutiv și explicate ca parte integrantă a istoriei noastre naționale. Concomitent, s-a avut în vedere elucidarea unor importante aspecte de ordin social-economic, cronologic și tipologic prin intermediul cercetărilor numismatice și epigrafice, de demografie istorică, precum și prin folosirea rezultatelor din domeniul științelor auxiliare ale arheologiei – paleobotanica, paleozoologia și antropologia, ca și a metodelor fizico-chimice de datare.

Cercetările întreprinse în cadrul temelor și subtemelor incluse în planul de cercetare al institutului au permis în decursul anilor obținerea unor importante rezultate, dintre care amintim, precizările de ordin cronologic referitoare la începuturile Paleoliticului superior de la est de Carpați (V. Chirica), evidențierea unor noi aspecte ale manifestărilor religioase și artistice din cadrul civilizației eneolitice de tip Cucuteni (D. Monah, Magda Mantu, Felicia Monah) sau a riturilor și ritualurilor de înmormântare și a sistemelor de fortificații din epocile bronzului și hallstattului (Marilena Florescu, C. Iconomu). Deosebit de valoroase s-au dovedit a fi rezultatele cercetărilor întreprinse privitoare la cunoașterea conținutului civilizației geto-dacice de la est de Carpați, în legătură cu care au fost aduse noi și elocvente mărturii privind diversificarea meșteșugurilor, folosirea scrisului, existența unor temeinice cunoștințe de astronomie, relațiile cu civilizația greacă și romană sau cu zonele litoralului de nord al Mării Negre etc., relevându-se și prin aceasta stadiul avansat de dezvoltare al societății locale din perioada secolelor IV î.d.Hr. – III d.Hr. (S. Sanie, Silvia Teodor, V. Cojocaru).

Cercetarea unor multiple aspecte ale evoluției societății autohtone de la est de Carpați din perioada primului mileniu d.Hr. și începutul celui următor a oferit de asemenea posibilitatea obținerii unor inedite mărturii, definitorii în ceea ce privește continuitatea neîntreruptă a populației daco-romane, romanice și românești, structura și evoluția obștilor sătești premedievale, răspândirea și generalizarea creștinismului, relațiile multiple și permanente dintre localnici și lumea romană și bizantină, ilustrate pe cale arheologică de diversitatea și numărul considerabil al importurilor, precum și de intensa circulație monetară romană și bizantină (I. Ioniță, V. Bîrliba, D. Gh. Teodor, C. Chiriac). În aceeași măsură, prin cercetările întreprinse au putut fi mai bine precizate unele din importante consecințe ale contactelor dintre autohtoni și unele grupuri de populații migratoare (în special germanice, slave și turanice), evidențiindu-se interesante aspecte ale unor complexe procese de aculturație.

Rezultatele importante au putut fi obținute și ca urmare a cercetării unor probleme de ordin cultural, social-economic și de viață spirituală din evul mediu timpuriu și dezvoltat, îndeosebi privitoare la structura internă a satului și orașului medieval de la est de Carpați în perioada secolelor XII–XVI, geneza orașelor moldovenești etc. (V. Spinei, D. Gh. Teodor, Rodica Popovici, Stela Cheptea, Em. Emandi, C. Asăvoaie).

În ultimul deceniu rezultatele menționate au putut fi posibile datorită atât efectuării unor ample săpături arheologice, ca cele de la Mitoc, Hudum și Ștefănești-Botoșani, Suceava, Baia, Siret, Iași, Cotnari, Hârlău, Scânteia, Satu Nou și Pocreaca-Iași, Poienești-Vaslui, Bormiș, Dragomirești, Vânători, Târzia și Nemțisor-Neamț, Poduri-Bacău, Tecuci, Poiana și Barboși-Galați, Căndești-Vrancea etc., cât și ca urmare a unor rodnice documentări în institutele și muzeele de profil din țară. De asemenea, în colaborare cu alte instituții de profil s-au efectuat săpături la Adamclisi, Hârșova și Dumbrăveni în Dobrogea. La acestea trebuie adăugată participarea unor arheologi din institut la săpăturile arheologice întreprinse la Butuceni, Hansca și Orheiul Vechi în Republica Moldova, precum și la cele de la Olbia și Cetatea Albă din Republica Ucraina. Deosebit de utile au fost documentările efectuate de unii specialiști din institut prin intermediul unor burse sau schimburi interacademice în Germania, Franța, Belgia, Polonia, Italia, Norvegia, Ungaria, S.U.A., Israel, Ucraina, Cehia, Bulgaria, Anglia, Slovenia.

Prin intermediul legăturilor strânse cu specialiștii și institutele de profil din alte țări, Institutul de Arheologie din Iași a reușit să stabilească o serie de colaborări internaționale ferme, pe termene medii și lungi, abordându-se teme importante de interes comun, cu cercetări complexe care se derulează în continuare și ale căror rezultate au început deja să fie într-o anumită măsură publicate. Menționăm în acest sens strânsa colaborare care există între specialiștii ieșeni și cei de la Institutul de Arheologie al Academiei de Științe și Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (Moldova), Institutele de Arheologie din Kiev și Odesa (Ucraina), Universitățile din Bruxelles și Liège (Belgia), Institutele Arheologice din Berlin și Frankfurt am Main (Germania) sau Universitatea din Tel Aviv (Israel).

În cadrul acestor colaborări se studiază prin săpături comune sau documentări în muzee și biblioteci teme referitoare la cronologia Paleoliticului Superior din România și estul Europei, cultura eneolitică Ariușd-Cucuteni-Tripolie, noi aspecte ale culturilor din epoca bronzului și prima epocă a fierului în regiunile extracarpatiche, civilizația traco-geto-dacică din zonele carpato-nistriene, contactele dintre populațiile carpato-dunărene și cele din zonele litoralului de nord al Mării Negre, relațiile autohtonilor cu lumea greacă egeeană și romană din regiunile mediteraneene, spiritualitatea geto-dacică, contactele dintre romanici și migratori în mileniul I d.Hr. și începutul celui următor, începuturile creștinismului, etnogeneza românească și problema genezei orașelor în zonele Europei est-centrale. De asemenea, un loc important îl ocupă studiile numismatice și epigrafice, cercetările paleobotanice, paleozoologice și antropologice, precum și analiza rezultatelor obținute prin intermediul altor științe auxiliare arheologice.

O însemnată parte a rezultatelor obținute de cercetătorii Institutului de Arheologie din Iași, ca urmare a săpăturilor arheologice întreprinse în cadrul colaborărilor stabilite cu instituțiile de profil (institute sau muzee) din țară sau de peste hotare au fost an de an prezentate la importante reuniuni științifice interne sau internaționale, unde s-au bucurat întotdeauna de interesul și aprecierile unanime ale specialiștilor.

De la înființarea sa, Institutul de Arheologie din Iași a organizat în cadrul manifestărilor sale anuale, intitulate „Zilele Institutului”, sau cu prilejul „Zilelor academice ieșene”, reuniuni științifice structurate tematic pe probleme de mai mare actualitate, vizând nu numai istoria veche a spațiului românesc de la est de Carpați, ci și a altor zone. Astfel, au fost organizate sesiunile științifice „Surse arheologice ale spațiului carpato-nistriean” (1990); „Istoria spațiului carpato-nistriean până în secolul al XVII-lea” (1991); „Tracii și geții la est de Carpați” și „Populații și civilizații la est de Carpați în secolele II–XIV” (1992); „Manifestări religioase la triburile Cucuteni-Tripolie” și „Civilizația spațiului carpato-nistriean în evul mediu timpuriu și dezvoltat” (1993); „Ornamentica ceramicii La Tène din spațiul dacic” (1994); „Regiunile răsăritene ale României în mileniul I d.Hr.”, „Date arheologice și arheobotanice privind cultura plantelor, de la începuturi până în epoca bronzului” și „Arheologia la est de Carpați – trecut și prezent” (1996); „Credințe și culte în spațiul carpato-dunăreano-pontic în mileniul marilor migrații” (1997); „Contribuția arheologilor ieșeni în ultimii 50 de ani privind preistoria României”, „Istorie și civilizație la est de Carpați la sfârșitul mileniului I și prima jumătate a mileniului II” și Simpozionul „Istoria evreilor din România” (1999). La acestea se adaugă o serie de simpozioane dedicate evocării vieții și operei unor înaintași ai cercetărilor de istorie veche și arheologie care au activat la Iași sau în alte părți ale Moldovei: Nicolae Beldiceanu, Vasile Pârvan, Orest Tafrales, Teohari Antonescu, Paul Nicorescu, Ion Andrieșescu, Ion Nestor, Radu Vulpe.

De asemenea, Institutul de Arheologie din Iași a organizat și unele manifestări științifice internaționale, precum „Reuniunea științifică a Comisiei a VIII-a de Paleolitic Superior a Uniunii Internaționale de Științe Pre-și Protoistorice” (1990) și în același an colocviul „Evoluția culturilor paleolitice din zona Prutului Mijlociu”. În anul 1994 s-a organizat colocviul „Evaluarea cercetărilor interdisciplinare din stațiunea paleolitică de la Mitoc-Botoșani”, precum și lucrările sesiunilor științifice ale Comisiilor mixte româno-ucrainene de istorie, arheologie, etnografie și folclor, din cadrul Academiei Române, al cărui sediu se află la Institutul de Arheologie din Iași, sesiuni care s-au ținut la Iași (1994), Gălănești (1996) și Tulcea (1998). În perioada 23–27 martie 1996, Institutul a organizat cel de al II-lea Congres internațional de aplicare a computerelor în arheologie.

Deși în decursul ultimilor ani resursele financiare au fost diminuate, cercetătorii institutului au reușit totuși să participe la cel de al XII-lea Congres internațional de științe Pre și Protoistorice din 1991 de la Bratislava, la al XVIII-lea Congres internațional de bizantinologie, din același an de la Moscova, la al VI-lea Congres internațional de arheologie slavă, din 1996 de la Novgorod, la al XIII-lea Congres internațional de științe Pre și Protoistorice de la Forlì din același an, la al VII-lea Congres internațional de tracologie, Mangalia 1996, precum și la al XVIII-lea Congres al frontierelor romane de la Zalău în 1997 și în același an la al XIII-lea Congres de numismatică de la Berlin, unde specialiștii români au prezentat rapoarte și comunicări, au condus secții și au luat parte la numeroase dezbateri. Pe lângă aceste manifestări științifice trebuie consemnate și participările ca invitați la numeroase și interesante din punct de vedere tematic, simpozioane, colocvii și dezbateri internaționale organizate de diferite instituții și muzee de la Berlin, Heidelberg, Bonn, Frankfurt am Main, Roma, Milano, Oslo, Southampton, Paris, Tel Aviv, Istanbul, Atena, Tessalonik, Varșovia, Cracovia, Budapesta, Miskolc, Plovdiv, Ljubljana, Trento, Siena, Ravello, Leiden, Carcassone, Treignes, Cosenza, Nitra, Cernăuți, Chișinău, Odesa, Konotop, Kiev, Moscova, New York, Rzeszów și Lyon.

Așa cum s-a mai amintit, rezultatele cercetărilor întreprinse au fost constant valorificate nu numai prin numeroase comunicări prezentate anual la zeci de sesiuni științifice din țară sau de peste hotare, ci și prin studii, articole, note și recenzii (a căror număr depășește 600), publicate în revista institutului „Arheologia Moldovei”, devenit anuar din 1990, precum și în revistele instituțiilor de profil, culegeri de studii editate în țară și străinătate sau în volumele apărute ca urmare a desfășurării unor congrese, simpozioane, mese rotunde etc.

Demn de remarcat este efortul deosebit depus de specialiștii institutului pentru publicarea unor sinteze, lucrări monografice, culegeri de studii sau reeditările unor opere aparținând marilor noștri istorici, continuându-se astfel o bună și profitabilă tradiție de dinainte de 1990. Tematica acestor publicații este destul de diversificată, în multe cazuri volumele tipărite fiind rezultatul finalizării unor lucrări din planul de cercetare al institutului.

Astfel, în domeniul preistoric consemnăm lucrările „Repertoriul culturii Noua-Coslogeni pe teritoriul României”, Călărași, 1991 (A. C. Florescu), căreia i s-a acordat premiul „V. Pârvan” al Academiei Române pe 1991; „Gisements du Paléolithique Supérieur ancien entre le Dniestre et le Tissa”, Iași, 1996 (V. Chirica, I. Borziac, N. Chetaru), „Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie”, Piatra Neamț, 1997 (D. Monah) și „Cultura Cucuteni. Evoluție, cronologie, legături”, Piatra Neamț, 1998 (Magda Mantu).

Referitor la cultura și spiritualitatea geto-dacilor au fost publicate lucrările „Dacia răsăriteană în secolele VI–I î.e.n.. Economie și monedă”, București, 1990 (V. Mihailescu-Bîrliaba), căreia i s-a acordat premiul „V. Pîrvan” al Academiei Române pe 1990, „Din istoria culturii și religiei geto-dacice”, Iași, 1995 (S. Sanie) și ediția a II-a Iași 1999, „Regiunile est-carpatice ale României în secolele V–II î.d.Hr.” (Silvia Teodor).

Mai numeroase sunt sintezele și monografiile care au abordat teme din perioada etnogenezei românești sau din epoca medievală, precum „Creștinismul la est de Carpați de la origini până în secolul al XIV-lea”, Iași, 1991 (D. Gh. Teodor); „Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea orașului Suceava”, Rădăuți-Iași, 1991 (E. Emandi și N. Ceaușu); „Moldova în secolele XI–XIV”, ed. a III-a, Chișinău, 1994 (V. Spinei); „Meșteșugurile la nordul Dunării de Jos în secolele IV–XI”, Iași, 1996 (D. Gh. Teodor); „Reprezentanți de seamă ai istoriografiei și filologiei românești și mondiale”, Brăila, 1996 (V. Spinei); „Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați în secolele VI–XI d.Hr.”, București, 1997 (D. Gh. Teodor); și „Ultimele valuri migratoare la nordul Mării Negre și al Dunării de Jos”, Iași, 1997 (V. Spinei).

Pe lângă lucrările menționate se mai adaugă câteva sinteze generale și culegeri de studii, cu o tematică destul de diversificată și actuală, cum sunt volumele „Le paléolithique et le néolithique de la Roumanie en contexte européen”, Iași, 1991 (coordonatori V. Chirica și D. Monah); „Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea”, București, 1995 (M. Petrescu-Dîmbovița, H. Daicoviciu, D. Gh. Teodor, Ligia Bârză, Florentina Preda); „Spațiul nord-est-carpatic în mileniul întunecat”, Iași, 1997 (coordonator V. Spinei); „Cucuteni. The Last Great Chalcolithic Civilisation of Europa”, București, 1997 (D. Monah, Magda Mantu, Felicia Monah, Gh. Dumitroaia) cu o ediție și în limba greacă; „Plante inferioare din masivul Ceahlău”, Iași, 1998 (Al. Manoliu, C. Negrescu, Felicia Monah, C. Coroi).

Continuând inițiativa reeditării unor volume din operele mai importante ale istoricilor din trecut, prin aportul cercetătorilor Institutului de Arheologie din Iași au apărut volumele: „Gheorghe Săulescu – *Descrierea istorico-geografică a cetății Caput Bovis*”, București, 1991 (S. Sanie, V. Cristian), „N. Iorga. *Istoria românilor*”, vol. III – *Ctitorii*, București, 1993 (V. Spinei și C. Asăvoaie), vol. IV, București, 1996, și vol. V, București, 1998 (coordonator V. Spinei) și „N. Iorga, *Chestiunea Dunării*”, Iași 1998 (coordonator V. Spinei).

Alte câteva lucrări monografice sau de sinteză, în care vor fi valorificate rezultatele cercetărilor privitoare la civilizația eneolitică de tip Cucuteni, cultura materială și viața spirituală a dacilor de la est de Carpați, cultura „tumurilor carpatice”, centrele meșteșugărești din epoca străromână, Bizanțul și regiunile de la nordul Dunării de Jos, civilizația daco-romană, aspecte ale economiei și culturii satului și orașului medieval moldovenesc, precum și unele monografii ale unor obiective arheologice se află deja pregătite pentru tipar. Adăugăm la acestea alte câteva zeci de studii, articole, note și recenzii care urmează să apară în revistele de specialitate din țară și de peste hotare, dar îndeosebi în revista „Arheologia Moldovei”. În revista institutului, conținând și articole în limbi de circulație internațională, publică pe lângă specialiștii ieșeni și din restul țării și arheologi din Republica Moldova sau din străinătate.

Pe lângă temele înscrise în planul de cercetare al institutului, se află în lucru și alte subiecte importante și de actualitate privitoare la civilizația bronzului și prima epocă a fierului, a contactelor dintre geți și civilizația elenistică, prezența elementelor și influențelor romane și bizantine la nordul Dunării de Jos, contactele dintre localnici și diferite populații migratoare, cultura rurală și urbană din secolele XIII–XVII, unele aspecte ale circulației monetare grecești, romane, bizantine sau medievale. De asemenea, unii dintre cercetătorii institutului au realizat importante capitole ca autori ai noului *Tratat de Istoria Românilor*, volumele I–III, sau colaborează la elaborarea unor enciclopedii de arheologie și istorie veche și medievală din țară și de peste hotare²⁶.

Necesitatea de a valorifica și prin alte modalități rezultatele cercetărilor de teren s-a putut realiza într-o însemnată măsură și prin organizarea sau participarea cu materiale arheologice la unele expoziții arheologice

²⁶ *Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României*, vol. I (A–C), București, 1994 (sub red. C. Preda); idem, vol. II (D–L),

București, 1996.

tematice, deschise în țară sau peste hotare. Dintre acestea menționăm expozițiile: „Rezultatele cercetărilor arheologice întreprinse de Institutul de Arheologie din Iași în ultimele decenii”, Iași, 1992; „Arta cucuteniană”, Cluj-Napoca, 1994; „Vase antropomorfe neo-eneolitice”, Piatra Neamț, 1995; „Structuri social-economice și politice în spațiul românesc în secolele IV-XI”, Buzău, 1995; „Civilizația Cucuteni în context european”, Iași, 1996; „Ceramica de-a lungul veacurilor”, Bacău, 1997; „Civilizația eneolitică Cucuteni”, Tessalonik-Grecia, 1997, Așezarea neo-eneolitică de la Scânteia, Iași, 1999²⁷.

În spiritul bunelor tradiții manifestate constant în direcția perfecționării profesionale a tinerilor arheologi, din 1990 în strânsă colaborare cu Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” în institut se desfășoară o susținută activitate de specializare prin intermediul doctoratelor în domeniile istoriei antice (conducător științific, dr. S. Sanie), arheologia epocii migrațiilor (conducător științific, dr. I. Ioniță), istoria veche a României – milenul I d.Hr. (conducător științific, dr. Dan Gh. Teodor), arheologia medievală (conducător științific, dr. V. Spinei) și numismatică (conducător științific, dr. V. Bîrliba). La acestea se adaugă activitatea didactică universitară sub formă de cursuri și seminarii predate la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, de profesori titulari (prof. univ. dr. Dan Gh. Teodor și prof. univ. dr. V. Spinei) sau asociați (dr. S. Sanie și dr. V. Bîrliba), precum și cursuri și seminarii susținute la Universitatea de Stat din Chișinău (prof. univ. dr. Dan Gh. Teodor).

Așa cum am mai menționat, realizările științifice deosebite obținute în cadrul Institutului de Arheologie din Iași, binecunoscute în țară și peste hotare, contactele strânse și permanente ale cercetătorilor ieșeni cu specialiști recunoscuți din țară sau din străinătate au creat colaboratorilor institutului un binemeritat prestigiu. El s-a materializat și prin alegerea unora dintre ei ca membri în importante comitete științifice, consilii și alte organisme științifice naționale, precum Comitetul Național al Istoricilor Români, Comisia Mixtă Româno-Ucraineană de Istorie, Arheologie, Etnografie și Folclor, Comisia Națională de Arheologie, Comitetul Român de Studii Sud-Est Europene, Societatea Română de Studii Clasice, Societatea Numismatică Română, Institutul Român de Tracologie, Asociația Arheologilor Medieviști din România, Societatea Română de Studii Bizantine, Comitetele de redacție ale unor reviste de specialitate etc. (D. Gh. Teodor, V. Spinei, V. Chirica, S. Sanie, V. Bîrliba, Silvia Teodor, I. Ioniță, C. Iconomu, D. Monah, Magda Mantu). De asemenea, pentru activitatea deosebită depusă pe plan internațional unii cercetători ai institutului au fost cooptați ca membri în prestigioase organisme de profil internaționale, onorând astfel și prin aceasta întreaga activitate a Institutului de Arheologie din Iași. Menționăm în acest sens, Comitetul Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice (D. Gh. Teodor); Comitetul Executiv al Uniunii Internaționale de arheologie slavă (D. Gh. Teodor); Asociația Internațională de Epigrafie Greacă și Latină (S. Sanie); Institutul de Arheologie German (I. Ioniță); Comisia a VIII-a de Paleolitic a Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice (V. Chirica); Asociația de Arheologie clasică din Roma (V. Bîrliba); Comisia Internațională de Studii Indo-Europene și Tracice (Silvia Teodor); Comisia de Neolitic a Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice (D. Monah); Comitetul de conducere al Association of Computer in Archaeology – London (V. Bîrliba); Centrul internațional de cercetare a culturii Cucuteni (D. Monah). Din anul 1996 Institutul de Arheologie din Iași este membru în European Association of Archaeologist – London.

Realizările obținute, mai ales în ultimul deceniu de Institutul de Arheologie din Iași, ilustrate așa cum s-a mai menționat în mai multe rânduri prin contribuțiile valoroase aduse la clarificarea unor importante și definitorii aspecte din milenara evoluție a societăților de la est de Carpați, cu implicații directe și în spațiul dintre Prut și Nistru și nordul Bucovinei au consolidat temeinic instituția ca unul dintre cele mai autorizate centre ale Academiei Române de inițiere, coordonare și orientare a investigațiilor arheologice din întreaga zonă de la est de Carpați și dincolo de ea în regiunile răsăritene ale Munteniei și în Dobrogea.

Firește, în decursul anilor în desfășurarea bogatei activități a Institutului de Arheologie din Iași au fost și unele neîmpliniri, datorate unor cauze obiective, îndeosebi de ordin financiar și material care au determinat unele schimbări în dinamica planului de cercetare, deși institutul, în comparație cu anii de dinainte de 1990 a beneficiat de o îmbunătățire și de modernizare a bazei sale tehnice de cercetare (computere, aparatură de teren, mașină de teren, copiatoare etc.), insuficientă totuși pentru atingerea dezideratelor propuse inițial. Acestea au făcut ca perioada de provizorat, a reorientărilor și a adaptării la noua ipostază de instituție autonomă să se prelungească mai mult decât ar fi fost necesar. Încercarea de a regândi în contextul situației actuale, pe un alt plan, în general activitatea de cercetare în domeniul istoriei vechi și a arheologiei românești și în special investigațiile privind

²⁷ Trei din aceste expoziții au beneficiat de bune cataloage comentate, cf. *Expoziția Rădăcini ale civilizației străromânești în Muntenia de Răsărit, Moldova de Sud și Centrală în sec. III-XI p.Ch. – Catalog*, Vaslui, 1995–1996 (red. M. Constantinescu, D. Gh. Teodor, Eug. Păpușoi); *Cucuteni – The last great*

Chalcolithic civilisation of Europe – Catalog, Bucharest, 1997 (D. Monah, F. Monah, C.-M. Mantu, Gh. Dimitroaia); V. Chirica, C.-M. Mantu, Senica Țurcanu, *Scânteia – Cercetare arheologică și restaurare*, Iași, 1999.

evoluția istorică a Iașului sau a spațiului de la est de Carpați, în perspectiva abordării unor noi și importante teme de investigare este neîndoiește nu numai necesară, ci și de stringentă actualitate.

Acumularea în ultimele decenii prin intermediul cercetărilor întreprinse, a unui număr considerabil de informații arheologice provenite din aceste zone ale țării, cu toate încercările, în parte reușite, de a le sistematiza într-un ansamblu menit să ofere baza clarificării unor multiple, importante și actuale probleme de ordin socio-economic, cultural, etno-demografic, cronologic sau tipologic din diferite perioade din evoluția societății locale, impune în continuare o susținută activitate de reinterpretare, reconsiderare și completare a datelor cu care se operează în momentul de față, pentru a facilita reconstituirea realităților vremurilor trecute cât mai aproape de adevăr.

Obligativitatea studierii istoriei vechi, antice și medievale din această parte a țării din unghiuri de vedere și metodologii noi, impune de asemenea, folosirea în continuare a unor forțe de cercetare corespunzătoare și mijloace specifice de investigare pe teren și în laboratoare. În acest scop, constituirea unui vigouros colectiv de tineri cercetători trebuie să fie o preocupare prioritară a forurilor de decizie din Academie.

În momentul de față, dată fiind necesitatea evidentă a unei mai bune cunoașteri a realităților istorice din unele epoci încă puțin sau incomplet studiate, se impune o nouă strategie a cercetărilor și o mai bună dotare tehnică a mijloacelor de investigare. O atare restructurare are menirea să abordeze în viitor o serie de probleme fundamentale privind economia și cultura societăților preistorice, etnosul traco-getic, procesul de romanizare dincolo de frontierele statului roman, natura, durata și consecințele marilor migrații, civilizația românească din prima jumătate a mileniului al II-lea și altele, asigurând astfel în perspectivă o continuitate în investigarea unor teme de o netăgăduită semnificație istorică și arheologică.

Înființarea Institutului de Arheologie din Iași, ca o consecință firească a activității remarcabile desfășurată timp de câteva decenii de fosta Secție de istorie veche a Institutului „A. D. Xenopol” din Iași, a avut ulterior menirea de a impulsiona considerabil cercetările în regiunile est-carpătice ale țării, dar și din alte zone, consolidând bazele unei valoroase școli de arheologie, recunoscută ca atare în țară și peste hotare. Prin competența și experiența specialiștilor săi, rezultatele obținute și activitatea de teren, ea continuă să dobândească un credit sporit în relațiile cu institutele similare din străinătate, facilitând astfel o tot mai strânsă și fecundă colaborare internațională și prin ea o mai posibilă și necesară integrare a rezultatelor științifice obținute în circuitul de valori istorice europene.

L'INSTITUT D'ARCHÉOLOGIE DE IAȘI. PASSÉ ET FUTUR

RÉSUMÉ

Les premières recherches archéologiques dans les régions situées à l'est des Carpates ont été effectuées dès le XIXe siècle, en dévoilant des objectifs importants, surtout préhistoriques, parmi lesquels la station de Cucuteni, qui a donné le nom à la connue civilisation néolithique.

Dans la première moitié du XXe siècle, les recherches archéologiques commencent à prendre de l'ampleur, stimulées par le créateur de l'école archéologique roumaine, Vasile Pârvan et ensuite par ses élèves, avec des fouilles ayant des résultats remarquables pour ces régions de la Roumanie, à Poiana et Barboși-Galați, Poienești-Vaslui, Izvoare et Frumușica-Neamț, Horodiștea et Fundu-Herții-Botoșani, etc.

En 1916, le professeur universitaire Orest Tafrali fonde à Iași le Musée d'Antiquités, dans le cadre de l'Université, et en 1927, il commence à éditer une revue spéciale, intitulée «Art et Archéologie».

Jusqu'après la deuxième guerre mondiale, l'activité dans le domaine de l'archéologie s'est développée dans le cadre du Musée d'Antiquités de la Faculté d'Histoire de l'Université «Al. I. Cuza» de Iași, où ont travaillé les professeurs Paul Nicorescu, Radu Vulpe et Emil Condurachi.

Comme suite à la réorganisation de l'Académie Roumaine après la deuxième conflagration mondiale, à l'Institut d'Histoire «A. D. Xenopol» de Iași prend naissance, en 1954, la Section d'histoire ancienne et archéologie dans le cadre de laquelle vont activer les secteurs de préhistoire, archéologie préféodale et médiévale. En 1961 la Section commence à imprimer la revue «Arheologia Moldovei», qui continue de nos jours aussi.

Le long des années, les chercheurs de la Section ont effectué de nombreuses fouilles archéologiques dans des objectifs datant du Paléolithique et jusqu'au Moyen Âge inclusivement, obtenant des résultats d'une grande importance scientifique. Une partie notable des résultats acquis a été valorisée en synthèses, monographies, recueils d'études, répertoires et rééditions de certains ouvrages anciens, ainsi que d'un nombre considérable d'études, articles, notes et analyses publiés dans le pays et à l'étranger. Entre 1976-1989, parmi les monographies et les synthèses publiées, 11 ont été honorées de prestigieux prix de l'Académie Roumaine et d'autres forums scientifiques et culturels.

Le caractère particulier de la recherche dans le champ de l'archéologie et de l'histoire ancienne, les résultats remarquables acquis le long des années, les importantes contributions des chercheurs, réunis dans une école d'archéologie de valeur, ont été des arguments sur la base desquels la Section d'histoire ancienne et archéologie de l'Institut «A. D. Xenopol» de Iași s'est transformée au début de l'année 1990 dans un institut indépendant, l'Institut d'Archéologie de Iași, sous les auspices de l'Académie Roumaine.

Simultanément avec l'application d'un nouveau programme de recherche, l'institut s'est créé une nouvelle structure organisatrice, ayant fondé un secteur de préhistoire dirigé par dr. V. Chirica, un secteur des recherches néo-énolithiques dirigé par dr. D. Monah, un secteur d'histoire ancienne dirigé par dr. S. Sanie, un secteur d'archéologie daco-romane, ayant comme responsable le docteur I. Ioniță, un secteur d'archéologie du haut Moyen Âge, dirigé par dr. D. Gh. Teodor, et un autre, d'archéologie médiévale, dirigé par dr. V. Spinei. A partir de 1990, le directeur de l'Institut est le professeur universitaire dr. Dan Gh. Teodor, et secrétaire scientifique jusqu'en 1992 l'a été dr. Ion Ioniță, ultérieurement dr. Vasile Chirica, et en present dr. V. Mihailescu-Bîrliba.

Dans la dernière décennie, l'Institut a effectué d'amples fouilles archéologiques dans les objectifs de Mitoc, Hudum et Ștefănești-Botoșani, Iași, Hîrlău, Scânteia, Satu Nou et Trifești-Iași et Siret-Suceava, Poduri-Bacău, Ghelăești, Dragomirești, Borniș, Vânători, Nemțior, Târzia-Neamț, Vaslui, Ivești, Poieniști, Poieniști-Vaslui, etc., et en collaboration avec les spécialistes d'Ukraine et de la République de Moldova, à Butuceni-Orhei et Cetatea Albă. Dans les 10 dernières années on a effectué la recherche d'un thème en collaboration avec des spécialistes de Belgique, France, Ukraine, Moldova, Allemagne et Israël.

Une grande partie des résultats acquis dans la dernière décennie par les chercheurs de l'Institut ont été valorisés par des publications, en imprimant un nombre de 30 synthèses, monographies, recueils d'études, thématiques, répertoires, rééditions de certaines œuvres d'histoire ancienne et d'archéologie, ainsi que plus de 800 études et notes parues dans des revues de prestige du pays et de l'étranger. Trois des synthèses imprimées ont été honorées du prix de l'Académie Roumaine.

L'Institut publie de suite, en régime d'annuaire, la revue «Arheologia Moldovei», arrivée au tome XXI, ainsi que son supplément «Biblioteca Archaeologica Iassiensis», tous les deux jouissant d'une bien méritée appréciation tant dans le pays qu'à l'étranger.

Depuis son fondement, l'Institut a organisé annuellement bon nombre de manifestations scientifiques nationales et internationales auxquelles, à côté des chercheurs roumains, ont participé aussi des spécialistes de l'étranger. Dans le même temps, beaucoup des chercheurs de l'Institut ont présenté des communications, ont pris part aux débats et ont dirigé les travaux à d'importants Congrès, symposiums et sessions internationales.

Certains des spécialistes de l'Institut dirigent des doctorats dans les spécialités: «histoire ancienne», «archéologie de l'époque des migrations», «histoire ancienne le Ier millénaire après J.-Cr.», «archéologie médiévale» et «numismatique».

La création de l'Institut d'Archéologie de Iași a stimulé considérablement dans la dernière décennie les recherches dans les zones de l'est des Carpates et dans les zones voisines, tout en consolidant les bases de la prestigieuse école d'archéologie de Iași, reconnue comme telle dans le pays et à l'étranger. Grâce à la compétence et à l'expérience des ses spécialistes, les résultats acquis et l'activité sur le terrain, l'Institut d'archéologie de Iași continue à acquérir un crédit de plus en plus grand dans les relations avec les institutions similaires de l'étranger, en facilitant de cette façon une collaboration internationale toujours plus étroite et fructueuse et, à travers elle, une possible intégration des résultats scientifiques acquis, au circuit des valeurs historiques européennes.-